

www.merhabahaber.com

Cilt: 15 • Sayı: 18
17 HAZİRAN 2015 ÇARŞAMBA

Merhaba

gazetesinin her **Çarşamba**
okurlarına armağanıdır.

KADEMİK

Sayfalar

Hazırlayanlar: **M. Ali UZ - Serdar CEYLAN**
maliuz@merhabagazetesi.com.tr • srceylan@hotmail.com

**VEFATININ
50. YILINDA
İBRAHİM
ACZİ KENDİ
(1883-1965)**

ÖZEL SAYI

İBRAHİM ACZI KENDİ (1883-1965)

İbrahim Aczi Kendi, Konya'da Piri Mehmet Paşa Mahallesi'ndeki baba evinde⁽¹⁾ 1299 (1883) yılında dünyaya geldi. Babası Kurşuncuzâde Ethem Efendi'nin oğlu **Mahmut Efendi** (1315-1899)'dir⁽²⁾. Annesi Beyşehir Yunuslar Köyü'nden Ali Efendi ile Havva Hanım'ın kızı **Emine Hanım**⁽³⁾ (1859 -1910)'dır.

Kardeşi Mehmet Hulusi Efendi, 1889 yılında doğmuş, I. Cihan Harbi'nde şehit olmuştur.

Kendi, 1895 yılında Konya İdâdisi'ne başladı. Özel hocalardan Arapça, Farsça dersleri aldı. Ayrıca

güzel sanatlara olan merakı sebebiyle de, Avusturyalı Mösyö Şelizenger'den resim dersleri aldı.

1900 yılında girdiği imtihanı kazanarak, İstanbul Mülkiye Mektebi'ne başladı. Mithat Paşa (1822-1884) taraftarı olduğu ithamıyla Konya'ya sürgün edilir. Bu dönemde Konya'da sürgünde bulunan Ebüzziya Tevfik (1849-1913)⁽⁴⁾ ve Ziya Gökalp (1876-1924) Beylerle görüşmeler yapar. Babası Mehmet Efendi ve dedesi Kurşuncu-zâde Ethem Efendiler de hür düşünceli ve uyanık insanlardır. Dedesi Ethem Efendi de vaktiyle düşünceleri yüzünden Konya'ya sürgün edilmiştir.

1907 yılında Karaman Maliye Kâtipliği'ne atanmış ve böylece memuriyet hayatı başlamıştır. Maliye kâtipliği ve nüfus memurluğu yaparken aynı zamanda rüştiyede de Edebiyat ve Farsça muallimliğinde bulunmuştur. Daha da sonra Aladağ, Barla ve Afşin Nahiye Müdürlükleri'nde görev yapmış, 17 yıl süren memuriyet hayatından ayrılarak öğretmenlik mesleğine geçmiştir. Hatunsaray, Akviran, Hadim, Hocalar, Belekler ve Gözlü Köyleri'nde uzun yıllar öğretmenlik yapmış, 1936 yılında 35 yıllık devlet hizmetinden sonra emekli olmuştur.

İbrahim Aczi Bey, Mehmet Emin Efendi ile "Bülbül Hoca" olarak meşhur olan Şerife Hanım'ın kızı **Semi-**

İbrahim Aczi Kendi (1883-1965)

(1) Kurşuncuzâde Mahmut Efendi'nin evi; Sultan Selim Camii karşısında, Selimiye Caddesi ile Topraklık Caddesi'nin keşiştiği köşede, günümüzde Balıkçılar Otel'i'nin bulunduğu yerindeki eski Konya evi idi.

(2) Üçler Mezarlığı'nda metfun olan Kurşuncuzade Mahmut Efendi'nin kabir taşı kitabesi şöyledir: "Zengindim Fakir Oldum, 85 Yaşında Bura Geldim, Merhum Kurşuncu Mahmut Ef. Ruhuna Fatih. D. 1315-ö. 1899.

(3) Kendi ailesi Konya İli Karatay İlçesi Piri Mehmet Paşa Mahallesi 69. cilt, 76 aile sıra nosunda nüfusa kayıttır. Aile bireylerinin doğum ve vefat tarihlerinde nüfus kayıtları ve Üçler Mezarlığı'ndaki kabir taşları esas alınmıştır.

(4) Ebüzziya Tevfik, yaptığı işler devlet memurluğunun bağdaşmadığı gerekçesiyle Abdülhamid yönetimi tarafından 1900'de Konya'ya sürülmüş, Konya'da 8 yıl kalmıştır. Konya'da yaptırdığı köşkün bahçesinde çiçek yetiştirmekle, süslemecilikle, halıcılıkla uğraşmıştır.

Torunu Ali Nur Kendi'nin düğün fotoğrafında İbrahim Aczi Kendi ve ailesi.
Ön sıra soldan sağa: Cenap Kendi, M. Havfi Kendi, İbrahim Aczi Kendi, Taner Kendi, Hasan Kendi, Kezban Kendi. İkinci sıra: Kadriye Kendi, Ali Nur Kendi, Ali Tarık Kendi, Hatice Kendi (gelin), Alime Kendi.

ye Hanım (1304-20.02.1975) ile 1904 yılında evlenmiş, dört kızı üç oğlu olmuştur. Kızı **Behiye Hanım** (1320/1905-10.04.1984) Ali Sontav (1910-18.11.1969) ile evlenmiş, Şükran, Mahmut ve Nazmiye (Dayanç) isimli çocukları olmuştur. Kıza Mahmude (1907-1910) küçük yaşta vefat etmiştir. Kızı **Mahmudiye Hanım** (1910-?), Niyazi Dayanç ile evlenmiş, Mukaddes, Hüs-

nü, İbrahim, Gülşen ve Zeki isimli çocukları olmuştur. Oğlu **Mahmut Havfi Kendi** (1912-1995), Kadriye Hanım ile evlenmiş, Sezer ve Taner isimli çocukları olmuştur. Oğlu **Ali Tarık Kendi** (1917-1998), Alime Hanım ile evlenmiş, Özer ve Ali Nur isimli çocukları olmuştur. Kızı **Kamerşah Kendi** (1919-1998), Sabri Yavuz ile evlenmiştir. Oğlu **Ahmet Cenap Kendi** (1923), Kezban Ha-

KURŞUNCUZADE ETHEM EFENDİ

↓
KURŞUNCUZADE MAHMUT EFENDİ - EMİNE HANIM

↓
İBRAHİM ACZİ KENDİ - SEMİYE HANIM
(1883-1965)

- **BEHİYE KENDİ** - ALİ SONTAV
- **MAHMUDE KENDİ**
- **MAHMUDİYE KENDİ** - NİYAZİ DAYANÇ
- **MAHMUT HAVFİ KENDİ** - KADRIYE KENDİ
- **ALİ TARIK KENDİ** - ALİME KENDİ
- **KAMERŞAH KENDİ** - SABRİ YAVUZ
- **AHMET CENAP KENDİ** - NURAN KENDİ

İbrahim Aczi Kendi (1883-1965)

nım'la (1923-1985) evlenmiş, Ethem Ruhi (1947-29.09.1991) ve Hasan isimli çocukları olmuştur. Kezban Hanım'ın vefatından sonra Nuran Hanım ile evlenmiştir.

İbrahim Aczi ve ailesi, Soyadı Kanunu ile "Kendi" soyadını almıştır. Aile Kalecik Mah. Karahafız Sokakta İbrahim Aczi Kendi'nin kayınvalidesi Semiye Hanım'dan 1910 yılında satın aldığı evde vefatına kadar yaşamıştır.

Yazar ve araştırmacılığı yanında şair de olan İbrahim Bey, "Aczi" mahlasını kullanmıştır. On altı yaşlarında başlayan sanat ve araştırma merakı bir ömür boyu devam etmiş,

İbrahim
Aczi Kendi
ve babası
Mahmut
Efendi'nin
kabir taşları.

Semiye Kendi (1304-20.02.1975)

folklor ve edebiyatla da uğraşmıştır. Yazılarını başta Şehir Postası olmak üzere Babalık, Ekekon, Yeni Meram ve Yeni Konya'da yayınlamıştır. Ayrıca makaleler, dizi yazılar ve kitaplar neşretmiştir.

1959 yılında, 77 yaşında bastırabildiği "Konya Mezar Folkloru" isimli eserinin önsözünde; "1898 tarihinden beri merak neticesi ziyaret ettiğim türbeler ve mezarlıklarda görüp okuduğum her biri hazin, fakat insani, hayati halleri ifade eden kitaber ve şiirleri mezar taşlarından kopya ederek not etmiştim" der ve onun araştırmacılığı 14 yaşlarında böyle başlar.

Gezdiği köy ve kasabalarda yaşanan örf ve adetleri, görgü, bilgi, terbiye, kültür ve gelenekleri konu alan sosyal muhtevalı eserlerini kendi el yazısı ile yazıp tertiplediği defterlerde toplamış, gazetelerde neşredilen makalelerinin kopyalarını da kitapçıklar haline getirmiştir. Bu defterler ve yine kendisine ait bazı sulu boya resimlerle birlikte kitaplığındaki 135 kitabı vasiyeti üzerine, vefatından sonra ailesi tarafından Konya Milli Kütüphanesi'ne hediye edilmiştir. Bu kitaplar halen Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü'ne bağlı Yusuf Ağa Yazma Eserler Kütüphanesi'ndedir.

Yaşadığı Kalecik Mahallesi'nin muhtarlığını da vefatına kadar sürdürmüştür. 9 Ağustos 1965 tarihinde Karahıfızlar Sokağı'ndaki evinde 87 yaşında vefat etmiş, Üçler Mezarlığı'na defnedilmiştir. Kabir taşı kitabesi şöyledir:

Hüvvel-Bâki
Adım İbrahimdi
Aczi Kendi lakabım
Felek bak neyledi
Bunu düşün bir ey insan
Sizin olmaz bu cihan
Ruhuna fatiha
Doğumu: 1299
Ölümü: 09.08.1965

NEŞREDİLEN KİTAPLARI

- 1- Aşık Şem-i Konuşuyor,
- 2- Mevlâna ve Ruh-ı Mesnevî (Çeviri ve Açıklama),
- 3- Tercümelemler ve Fikirler, Mevlâna ve Ömer Hayyam'ın eserlerine dair yanlış görüşlerin tenkidi,
- 4- Hayal Bahçesi, (Kendi şiirleri),
- 5- Konya Mezar Folkloru, (Konya mezarlıkları, türbeleri ve ünlü şahsiyetlerin kabirleri)
- 6- Uyan Ey Türk Hanımı.

NEŞREDİLEMİYEN KİTAPLARI

- 1- Cengiz (Tarihi eser)
- 2- Ravzatü'l Uşşak (Arapça'dan çeviri, içtimal, edebi eser)
- 3- Hazine-i Eş'ar (Arapça'dan şiir çevirileri)
- 4- Hazreti Hüseyin'in Şehadeti.
- 5- Hazreti Ali'nin Şehadeti.
- 6- Hatıratım ve Hayal Bahçesi,
- 7- Muhit ve Çocuk Ruhı,
- 8- Dünya Güzellikleri,
- 9- Şair Nedim,
- 10- Erenler Meydanı,
- 11- Ömer Hayyam,
- 12- Âşık Dertli,
- 13- Türk Şair ve Âşıkları,
- 14- Şair Ayaşlı Şakir Bey,
- 15- Folklor Âlemi (Elli yıl önce Konya hayatı)
- 16- Divan-ı Aczi (Kendi Şiirleri)

İbrahim Aczi Kendi ve torunu Hasan Kendi.

BAZI MAKALELERİ

- 1- "Cönkler, Şairler Âşıklar", Konya, X (97-98) Kasım, Aralık 1946, XI (110) Ekim, Kasım 1947 (Dizi yazısı)
- 2- "Âşık Hikmeti" Folklor Postası, 1 (7), Nisan 1945, s. 18.
- 3- "Âşk ve Mevlâna Celâleddin Rûmî", Yeni Meram, 2 Haziran 1951, 3 Ağustos 1951.
- 4- "Konya Halk Şairleri: Şair Rasih", Yeni Konya, 23-24 Aralık 1951.
- 5- "Konya Halk Şairleri, Âşık Kul Ahmet, Yeni Konya 26-27-29 Aralık 1951.
- 6- "Konyalı Hasibe Ana", Yeni Konya, 6 Nisan 1953.
- 7- "Âşık Dertli Konya'da", Yeni Konya, 20 Şubat - 6 Nisan 1954.
- 8- "Türk Mızrabı: Güzellik, Güzeller ve Âşıklar", Yeni Konya, 12 Ocak - 21 Şubat 1955.
- 9- "Mevlâna ve Divan-ı kebir", Yeni Konya, 6 Ocak 1956.
- 10- "Tenkit Nedir?" Yeni Konya, 25-27-29-30 Kasım 1958.
- 11- "Hazire Kelimesi Üzerine" Yeni Konya, 3 Kasım 1959.

KAYNAKLAR

Mehmet Ali Uz, Konya Kültürüne Hizmet Edenler, Konya 2003, s. 43-45.

KONYA'DA OKUL ANILARI – I İBRAHİM ACZİ'NİN OKUL ANILARI

Gazeteci, yazar ve öğretmen olan İbrahim Aczi Kendi 1883 yılında Konya'da dünyaya geldi. 1900 yılında girdiği mülkiyeden mezun oldu. Özel hocalardan Arapça ve Farsça dersler aldı. 1907 yılında Karaman Maliye Kâtipliği'ne getirildi. Bir müddet memuriyetlikten sonra öğretmenliğe başladı. 1936 yılında öğretmenlikten emekli oldu. Onun araştırmacılığı 14 yaşlarında başlar. Babalık, Ekekon, Yeni Meram, Yeni Konya gibi gazetelerde köşe yazıları yazdı. Aynı zamanda şair de olan İbrahim Aczi Kendi 'Aczi' mahlasını kullandı. 135 kadar birbirinden değerli kitaplarını Konya Milli Kütüphanesi'ne hediye etti. En önemli eserleri; Âşık Şem-i Konuşuyor, Mevlana ve Ruh-i Mesnevi ve Konya Mezar Folkloru'dur. 9 Ağustos 1965 yılında vefat eden İbrahim Aczi Kendi Üçler Mezarlığı'na defnedildi.

İbrahim Aczi, 1890'larda okuduğu ve öğrencisi olduğu Sıbyan Mektebi ve öğretmenlerine ait bir kısım anılarını yazdığı makalelerinde kaydetmiştir. Aczi'nin Konya Işık Gazetesi'nde "Devirler Arası Konya" adlı yazı dizisi-

nin "**Konya'da Okuma ve Okul**" başlıklı makalesi, Osmanlı Dönemi Konya'sındaki sıbyan (mahalle mektebi) ve iptidai (ilkokul) mekteplerindeki eğitim-öğretim hakkında bilgiler vermektedir.

Aynı yazı dizisinin "**Konya'da Medreseler ve İcazetler**" başlıklı bölümünde ise Konya medreselerindeki eğitim-öğretim ile icazet törenlerinden bahsetmektedir. 1920'li yıllarda mevcut olup ta sonradan yıktırılan, satılan, park veya ev olan ya da el değiştiren bazı medrese isimlerinden bahsetmektedir.

Konya İdadisi (lisesi) nde okuduğu döneme ait anıları ise Yeni Meram gazetesinde "**Ayaşlı Şakir Bey**" adlı yazı dizisinin (8 Mart -23 Nisan 1957) giriş kısmında anlatmaktadır. Bu yazı dizisinin başında İbrahim Aczi, 1895'de Konya İdadisi'ndeki öğrencilik yıllarını, başta **Ayaşlı Şakir** olmak üzere İdadi(lise)de görev yapan öğretmenleri ile **Ferit Uğur** ve **Yusuf Mazhar Babalık** gibi okul öğrencileri ve okutulan dersler hakkında bilgiler vermektedir. Aczi'nin bu makaleleri "**Konya Eğitim Tarihi**" hakkında birinci elden bilgiler vermesi açısından oldukça önemlidir.

I. KONYA'DA OKUMA VE OKUL

Konya'da şimdi kapalı bulunan Mevlana Müzesi'nin kuzey kapısı dibinde basık ve ahşap **Türbe Okulu** vardı. Burada civar mahalle çocuklarıyla Mevlevi çocukları okurdu.

Bundan başka her mahallenin münasip yerlerinde birer okul olup bunların üstü toprak örtü pencereleri dar karanlık tek bir damdı.

Buna "**Sıbyan Mektebi**" denirdi. Bu okulların hocaları mahalle halkı tarafından bulunmuş kimseler olup her perşembe günleri çocukların ailesine göre on para-yirmi para perşembeliklerle geçinilirdi. Burada elif cüzünden başlanarak Kur'an okutulur. Hafız yetiştirilirdi. Bu mahalle okullarının çoğunda yazı ve hesap yoktu.

Bu okullarda oğlan kız bera-

ber okurlardı. Kızlar okulun bir tarafına yapılan yukarı tahta broşlarda oturur oğlanlar aşağıda idiler.

Okulun bir köşesine çevrilmiş bir yerde hoca otururdu. Hocanın oturduğu yerin duvarlarında ortası ipli falaka denilen ayak sıkıştırıcı şeyler asılı olurdu bundan başka hocanın önünde muhtelif çapta değnekler ve birde gayet uzun bir sırick tâ pardıya kadar dayalı idi.

Hoca bu sırickla uzakta tek durmayan çocukları ansızın dürtter devirirdi. Daha fazla haylazlık edenler olursa hocanın işaretleriyle o çocuk kalfalarla yakalanır, yere yatırılarak ayakları falaka

Mevlâna Dergâhı'nın Dervişhan Kapısı'nın solunda yer alan Türbe Okulu.

ipine geçirilerek hocanın önüne tutar hoca dilediği kadar çocuğun tabanlarına değnek vururdu. Bu Sıbyan Mekteplerinde yerden otuz santim yüksek tek bir tahtadan sıralar dizili idi.

Her çocuk evlerinden getirdikleri adi pöstekileri altına serer iki diz üstü oturlardı. Kur'an'ı okumaya alışmış olanlara "**kalfa**" denir onlar ön sıralarda oturlardı kalfaların içinde 15-16-18 yaşlarında yetkinler vardır.

Onlardan sonra Kuran'ı yeni sökenler oturur bunlardan sonra yeni gelen 4-5 yaş arasında elif cüzü okuyan çocuklar sıralıydı.

Kızlar arasında 12-13-14 yaşlarında kalfa güzel kızlar vardı bu sıbyan okullarında hiç tatil yoktu. Kış yaz devam edilirdi. Sabah-tan akşam ününe kadar çocuklar okulda tutulur ve salınırdı, öğle yemeğine de salmazlardı. Yalnız perşembe günleri öğle vakti erken salınırlar cuma günü okul açılmazdı.

Perşembe gün salınmadan önce, kalfa kızlar ellerinde Muhammediye kitaplarıyla hocanın önüne gelir oturlar tatlı sesleriyle o kitabı nazımlı okurlar bundan sonra hoca bir değnekle tahtaya vurur çocuklar hep bir ağızdan "amin, amin..." diye bağırır dağılırlardı.

Oğlan kalfalar arasından Kur'an'ı iyice ezberleyenler kaç kişi iseler günün birinde "**Hafız Duası**" töreni yapılırdı.

Bu törene hep sıbyan okulu hocaları ve memlekette bulunan müderris hocalar davet olunur. Hangi camide ise bir cuma gün

orada hafızlar süslenerek okurlar cemaat dinler. Camide buhur-danlıklarla kokular tütülür dualar edilirdi.

Ertesi gün hafızların ana ve babaları hazırladıkları (dürü)yü ve hocaya bazı hediyelerle yollarlardı.

Kızlardan da yaşı kemale gelenler, hatim duasıyla yapılan bir törenle okulu terk ederek örtü altına girerlerdi.

Şurası dikkate değer ki, böyle oğlan kız bir dam altında okudukları halde bir birlerine asla fena bakış olmazdı. Devrin bir icabıdır ki o vakit çocuklarında ne de olsa, bir hayâ bir saygı vardı.

Hocaları yazı hesap bildiği için bazı sıbyan okullarında yazı ve hesap öğretilirdi.

PİRİ MEHMET PAŞA SİBYAN OKULU'NDA

Ben 1893'de Piri Mehmet Paşa Sıbyan Okulu'nda okurken o sene Selim Sabit imzasıyla çıkan yeni bir alfabe okullara geldi.

Bu alfabe çok güzel ve anlayışlı idi. Alfabenin arkasında Avrupa, Asya, Afrika, Amerika kıtalarının renkli haritaları da vardı.

O devrin hocaları bunların okutulmaması için homurtuya başladılar. Akif Paşa ve diğer bir kaç okul hocaları bu alfabeyi okutarak diğerleri ihmâl ettiler.

Bu öyle bir devir ki iyi aklım erer. (1892) bu tarihte şimdi "**Çukur Mektep**" denilen yere bir "**Rüştiye Okulu**" açıldı.

Mahalle okulundan çıkanla-

rın akli erenleri oraya devam ederek iyi yazı hesap ve diğer bilgi ile yetişmeye başladı.

O sıralarda şimdi “Cumhuriyet Alanı” olan yerde iki sınıflı bir de “**Darümuallim Okulu**” vardı. Orada sarıklı talebe okurdu.

Oradan çıkanlar öğretmen olacaktı. Bu meyanda şimdi cezaevinin yanında bir idadi okulu yapılarak okumaya çalışıldı ki, rüştiyeyi bitiren ve o nispette okuyup yazanlar kolaylıkla oraya alınıyordu.

O zaman Maarif Müdürü “**Kâmil Bey**” isminde İstanbullu bir zattı. “**İdadi Okulu**” açılınca medreseliler burayı körlemek için birçok terbiyesiz dedikodularla, halkı nefrete sevk etmek yolunu tuttular.

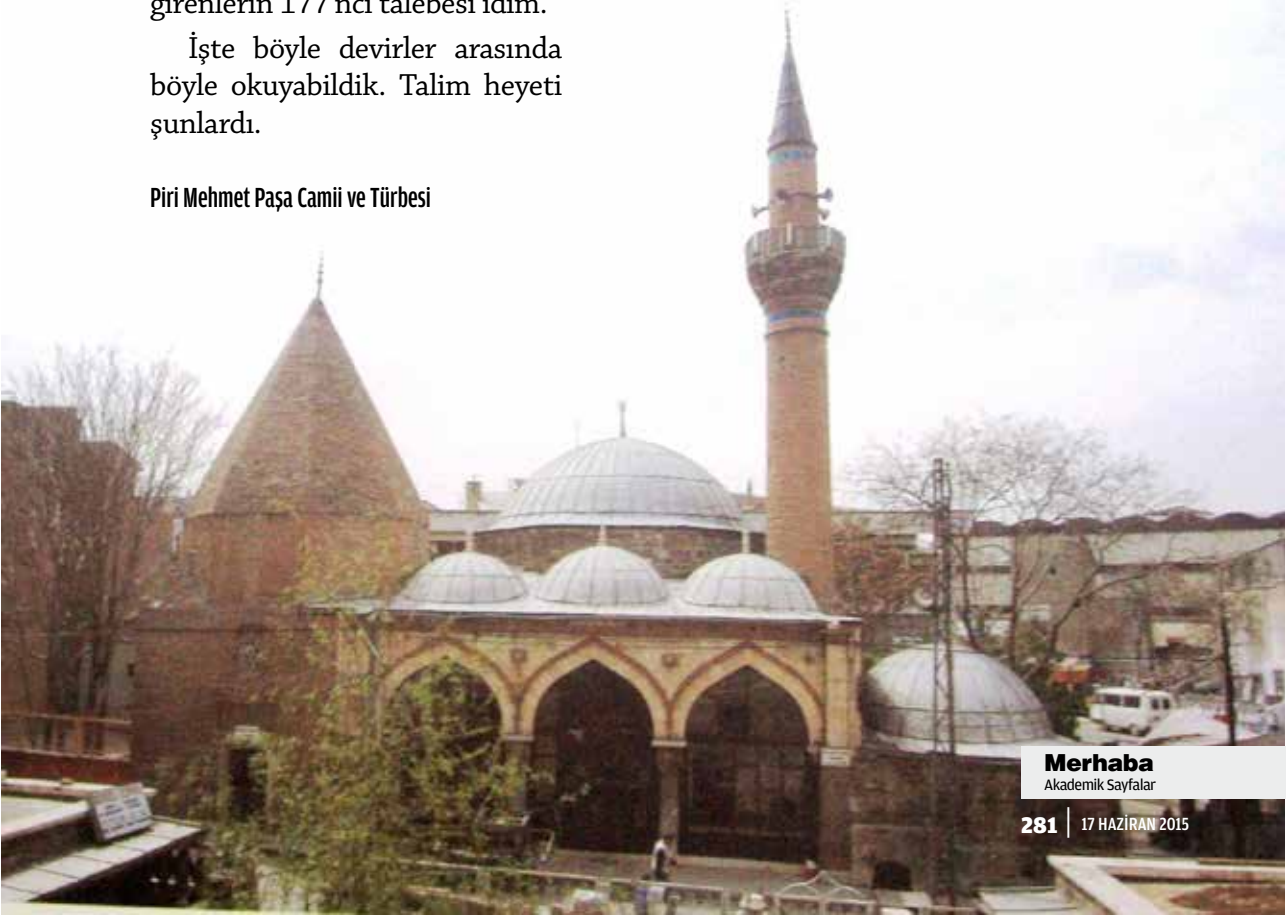
Bu tarihte ben de buraya girdim birinci sınıfa kaydoldum. Numaram 177 idi. Yani idadiye girenlerin 177’nci talebesi idim.

İşte böyle devirler arasında böyle okuyabildik. Talim heyeti şunlardı.

Piri Mehmet Paşa Camii ve Türbesi

Okul Müdürü **Hilmi Bey**, Tarih Coğrafya muallimi, **Abdullah Bey** Türkçe muallimi **Abdullah Efendi** Arapça hocası sarıklı, Farsça hocası **Buharalı Hacı Kasım Efendi**, hesap muallimi **Bekir Efendi**, sarıklı Hendese (matematik) **İbradılı Mehmet Efendi** sarıklı, Cebir muallimi **Emin Efendi** sarıklı Fransızca, muallimi, mektep müdürü **Hilmi Bey** Kozmoğrafya, **Ayaşlı Şakir Bey** resim muallimi Mülazım-1 evvel (teğmen) **Atıf Bey** din dersi, **Ahmet Efendi** sarıklı yazı, **Ali Rıza Efendi**, **İmam Gani Efendi**, ambar memuru, **Faik efendi** ki, sonra muallim olmuştur. Bundan iki yıl önce 95 yaşında olduğu halde vefat etmiştir.

Diğer mahalle okulundan çıkan çocuklar çoğunlukla medreselerde hocaların yanına çömez verilir.

II. KONYA İDADİ/LİSE ANILARI

Bu dünyanın, insanlar üzerinde öyle garip dönüşleri vardır ki, insanlar doğdukları günden ölecekleri güne kadar bu dönüşün birçok tahavvülleri altında, bir değirmenin çarkından geçen su gibi türlü mecralarda bir yerden bir yere akar gider. İşte devran denilen bu dönüş, beni o vakit ismine Sıbyan Mektebi denilen **Konya Pir Mehmet Paşa İlkokulu**'ndan çıkararak bir müddet medreseye soktuktan sonra, 1311 H./1895 M. yılı 14 yaşımda iken, o zaman ismine **İdadi/Lise** denilen okulun birinci sınıfına getirdi.

İLK DERS COĞRAFYA

Birinci ders coğrafya imiş. **Trampet işaretiyle** bahçeden sınıfa girdik. Elinde yoklama defteriyle şık ve temiz giyinmiş

genç hafif siyah sakal ve bıyıklı bir muallim içeri girdi.

Yakışıklı beyaz benizli, göz ve kaşları siyah, sevimli bir çehre idi. Bütün talebe ayağa kalktı. Muallim yüksek bir kürsüye çıkarak sandalyesine oturdu. Ben mahalle okulundan geldiğim için bütün bu manzaraya masum bir hayretle bakıyordum. Bu genç ve hassas muallim defteri açarak talebelerin isimlerini numaralarıyla okumaya başladı.

İsmi okunanlar, "**Efendim**" diyorlardı. Ben en sonda idim.

- **177, İbrahim** deyince ben de

- **Efendim**, dedim. Muallim beni dikkatle süzerek, hangi mektepte okuduğumu sordu.

Piri Mehmet Paşa Mektebi'nden çıktığımı ve bir parça da Medreseye gittiğimi söyledim.

1900 yılı, Konya İdadisi.

Muallim, bir (**Sübhanke**) okumamı söyledi. Ben burada da, okuma (Sübhanke) ile başlar sanarak garip bir zihniyetle, güya iyi bir (Sübhanke) tutturdum ki bütün sınıf arkaya dönüp bakiştılar.

Muallim, hafif gülüyordu. Talebelere hitapla:

- Görüyor musunuz, zekâ nerelerde, ne mecraya düşüyor, dedi.

Kürsüden inerek hem geziniyor, hem de ders takrir ediyordu. Ders, dünyanın yuvarlaklığı olup takrir gayet tatlı idi. Ben mahalle mektebinde olduğu gibi artık bu muallimin de ikindiye kadar duracağını sanıyordum, dışarıdan trampet sesi geldi.

Muallim, defteri alarak sınıftan çıktı. Arkasından talebeler de bahçeye çıktılar. O gün beş derste de ayrı ayrı muallimler geldi. Her (40) dakikada trampetle dışarı çıkıp girdik.

Artık mektebin hususiyetlerine alışmış ve ilk derse giren muallimin **Ayaşlı Şakir Bey** olduğunu anlamıştım.

İDADİ/LİSE ÖĞRETMENLERİ

İdadi okulu şimdiki cezaevinin yanında geniş bahçeli bina (Karma Ortaokulu) idi.

Heyet-i talimiye (eğitim kadrosu) şunlardı:

Maarif (Milli Eğitim) Müdürü: Kâmil bey, (6-7) sınıflarda. Hikmet-i tabiiyye, kimya derslerini verir.

Mektep (Okul) Müdürü: Hilmi bey, (3-7) sınıflara Fransızca

Ayaşlı Şakir Efendi (1871-1917)

dersi;

Şakir Bey, bütün sınıflara, Tarih, Coğrafya, Arapça dersleri;

Sarıklı, **Bekir Efendi**, Hesap dersi;

Sarıklı, **Mehmet Efendi**, Hende;

Sarıklı **Emin Efendi**, (6-7) sınıfta Cebir;

Sarıklı **Ali Efendi**, Din dersi;

Sarıklı **Hacı Kasım**, Farsça;

Fesli **Abdullah Bey**, Türkçe;

Fesli **Atıf Bey**, Resim, Konya redif taburu üsteğmen;

Fesli **Ali Rıza Efendi**, yazı muallimi;

Sarıklı **Gani Efendi**, İmam.

Bunlardan **Kamil**, **Ahmet Hilmi**, Darü'l-fünun mezunu; **Şakir ve Abdullah Beyler** yüksek Darül-muallimin mezunları olup diğerleri pratik tahsil erbabından idiler.

Muallim Mehmet Ferit Uğur (1880 - 1942)

ÖĞRETMEN AYAŞLI ŞAKİR

Şakir Bey, otoriteli nazik hassas bir yaratılış olup bilhassa ders takrirleri gayet latif ve ruhlu idi. Abdülhamit saltanatının en sıkı ve hafiyelik devrinde Şakir Bey en çok Tarih derslerinde derin, canlı telkinler yapar ve Arapça dersinde yazdırdığı beyitleri tahlilde derin fikirlerle talebe hisleri üzerinde bir tavus kuşu gibi vecd uyandırır. Kendisi melih çehresiyle beraber tatlı ve ruhlu konuşmaya ve her hussusta karşısındakilere örnek, temiz hassas bir ruha malikti.

Öyle ki, birinci sınıftan yedinci sınıfa kadar bütün talebeler Şakir Bey'in derslerine müştak ve şahsına karşı hürmetkârdı.

İDADİ ÖĞRENCİLERİNE TEVZİİ MÜKÂFAT

Biz üçüncü sınıfta iken bizden yaşlıca, büyük talebeler ki, **Ferit Uğur, Babalıkçı Mazhar, Ta-**

tar Abdülkerim, Pertev, Hacı Mendizade Nuri, Hekim Sava'nın oğlu İbokrat... Bunlar altıncı sınıfta idiler. **Ferit Uğur**, haluk ve ileri zekâsıyla her sınıfta birinci olarak sınıf başı geçirdi.

O vakit hafta tatili Cuma günleri olduğundan, Perşembe günleri üç ders yapılarak dağılma zamanı bütün talebeler mektebin alt aralığında saf düzerek padişah medhiyesi okunurdu. Her Perşembe daima kendine has bir beste ile bu methiye tekrarlanırdı. Bu methiyenin ilk mısraları şöyle başlardı:

**“Ey tacdar-ı pür-kerem
Vey şehinşah-ı muhterem”**

Bu okunduktan sonra, tevzi-i mükâfat başlardı. Bu tevzi-i mükâfat, bir hafta içinde iyi ders yapan talebelere muallimlerin yoklama defterine gizli işaret ettikleri, (**Aferin**) varakaları ismen okunarak dağıtılırdı. Aferin alanlar sevinir, alamayanlar malûm... Tabii boş kalırdı. Bu aferinler renkli kâğıtlara basılmış küçük kıt'ada varakalardı. Bir de **“İmtiyaz Varakası”** vardı ki, bu aşırı başarı gösterenlere nadir çıkardı.

Bu tevzi-i mükâfatın talebe ruhları üzerinde büyük tesiri vardı. Bir sene zarfında “40 Aferin” alan talebe topladığı o aferinleri umumi imtihan sonunda talim heyetine verir, ona mukabil üstü yaldızla (**Mükâfat**) yazılı bir kitap, “80 Aferin” alanlara iki kitap, “İmtiyaz Alana” saat, dolma kalem gibi muhtelif eşya verilirdi.

Geçmiş bir hakikati söylemek

1920'lerde Konya Lisesi

lâzım gelirse koltuk dolusu kitaplar alan **Ferit Uğur**'du. İşte dünyanın fâni hayatı böyledir ki, bir ânı, bir âna böyle gösterir gider.

AYAŞLI ŞAKİR VE İBRADILI MEHMET EFENDİ KAVGASI

1314 Rûmi (1898 Miladi) yılında dördüncü sınıftayız. Dördüncü sınıf muallimler odasına yakın alt kattadır.

Sınıfa girdikten bir kaç dakika sonra, Muallim odasında bir partırtı koptu. (Hendese) Matematik Muallimi İbradılı Sarıklı Hocalardan Mehmet Efendi tab'an haşin, kindar olduğundan Şakir Bey'in bütün bilgi ve nezaketine karşı çekememezlik hissine mağ-

lup olduğundan Şakir Bey'le aralarında açılan şiddetli bir münakaşa üzerine, Şakir Bey'in attığı bir kaç tokatla Mehmet Efendi'nin kavuğu yerlere fırlamış, diğer Muallimler aralattırmışlar, iş Mektep Müdürü Hilmi Bey'in hüsn-ü idaresiyle kapanmıştı.

Ertesi gün Şakir Bey sınıfı Arapça dersine geldiğinde sınıf başımız Enver'i⁽¹⁾ tahta başına kaldırarak Şeyh Sadî'nin şu beytini yazdırdı:

“İza yeise'l-insanü tale lisanü-hu

Ke-sinnevri mağlubün ale'l-kelbi”

(1) Bu Enver, binbaşı emeklisi olan ve bundan 5-6 sene önce Belediye işe terfisi başında bulunan merhum Enver Bey'dir.

Türkçesi; İnsan tehevür karşısında, ye'se düştüğü vakit dili uzar. Mağlup ve muztar kedi gibi köpeğin üzerine atılır. Yani, huysuzun manasız çalımı, uslunun irade iplerini kırarak dayağa müstahak olur, demektir.

Şakir Bey bunu öyle hakimane üslupla izah etti ki huysuzluk ve karaktersizliğin fenalıkları bir, bir gözümüzün önünden geçti.

Tahtaya bu meyanda bizzat kendi eliyle irticalen şu kıt'ayı yazdı;

Kıt'a:

**"Harı lâ-yelhemde biraz akıl olsaydı,
Çifte atarak, nahoş zarta çeker mi?
İnsanî yolda insaniyeti bilseydi,
Gayz-ı galiz, hufresine çöker mi?"**

Bunun üzerine talebeden biri:

- Efendim lügatler ağır, biraz açık olsaydı, dedi. Şâkir Bey:

- Başını dışarı çıkaramayan hakikatler, bu lügatlerin altında siner, dedi ki, zamana şamil veciz bir sözdür.

Şakir Bey takririni Hazreti Mevlâna'nın tevazu bahsine getirerek onun yüksek varlığını izah ederken, bana bakarak:

- 177... Gel şunu yaz, dedi.

Tahta başına geldim. Mevlâna

hakkında şu kıt'ayı yazdırdı:

**"Hüvel-bahrüllezi emva-
câhu min arş'l-ula,**

**La yettaliu ferden, illâ fi
merhaletihî,**

**Hüvel-kutbüllezi tal'âtehû
min nuru'l-mevlâ,**

**Yenteşerehu nûran lâ vasle
li mertebetihî."**

Türkçesi: "O Mevlâna öyle bir denizdir ki, onun dalgaları arş-ı âlâdandır.

Her kimse ona agah olamaz, ancak onun merhalesine yananlar anlar onu.

O bir kutuptur ki, onun ışığı Mevlâ nurundandır.

O, nur neşreder. Kimse onun mertebesine ulaşamaz." demektir.

AYAŞLI ŞAKİR VE ŞEMS MEZARLIĞI

İşte her ilim, her yönde dahi bir kudrete malik olan Şâkir bey, böyle âteşin ruhlı, fakat melih ve rind bir şahsiyetti. Bir gün tam Şems Mezarlığı önünde bir tesa-düf eseri Hocamız Şakir beyle karşılaştık. O vakit Mezarlık duvarları harap ve ingindi.

Şimdi hâlâ ayakta duran

Kaldırılan Şems Kabristanı.

Ait olduğu v-kâletin sıra No.	Umumî Hesap Divanının tescil No.	Muntazam Borçlar Müdürlüğü
5608	984	
Aylık sahibinin adı ve sanı	Sait Eli Gözlü köyü öğretmeni İbrahim Aczi	
Babasının adı	Doğum tarihi	Ne vakit kesileceği
Mehmet	299/1883	
Aylık miktarı	Mebdei tahsis	Fazla olarak verilen
47 lı 60 ku	I Mart 1936	
Adı geçene bağlanan 4760 kuruşu havi işbu senedi resmi verildi. 15 / 4 / 1936		
Masa Kâtibi	Mümeyyiz	Resmî mühür
İbrahim Aczi - 3 - 936 dâvâsı Kendi yedi lira altmış kuruş Umum Hesap Divanınca tescil edilmiştir. 26 / 4 / 1936		
Muntazam Borçlar Müdürlüğünce vize edilmiştir. 1 / 1936		

İbrahim Aczi Kendi'nin 1936 tarihli öğretmen maaş cüzdanı.

kümbetin hizasında durarak:

- İbrahim, burada iki kutup birleşti. Burası içtima-i ni-reyn'dir. Biliyor musun? diyerek beraber yürüdük.

Yolda, bunun Şemsi Tebrizi ile Mevlâna'nın mülâkat yeri olduğunu izah ederek

- **Konyalılar bilir, fakat bil-**

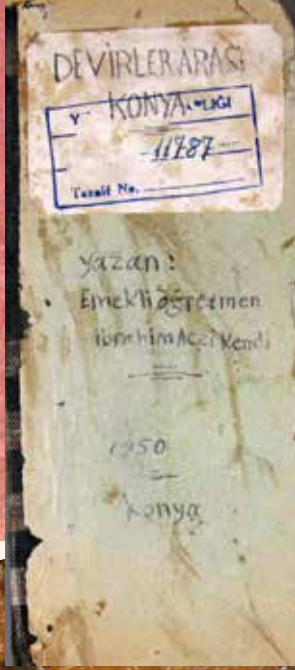
mezler. Eğer ben Konya'da ölürsem buraya yatacağım. Çünkü burada Melekût âlemine açık bir hava var, dedi.

KAYNAKLAR:

Aczi Kendi, Devirler Arası Konya, Işık, 18 Eylül-10 Aralık 1962.

Aczi Kendi, Ayaşlı Şakir Bey, Yeni Meram, 8 Mart -23 Nisan 1957.

Mehmet Ali Uz, Konya Kültürüne Hizmet Edenler, Konya 2003, s. 43-47.

Yusuf Ağa Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan, İbrahim Aczi Kendi'nin resim defterinden ve diğer defterlerden sayfalar.